

Dato: 22.11.2019

Høringssvar: Endringer i forskrift om en verdig eldreomsorg – samboergaranti

Kongsvinger kommune støtter intensjonen bak forslaget *Endringer i forskrift om en verdig eldreomsorg – samboergaranti*. Vi ser et klart behov for å løfte fram betydningen av å etablere bedre overganger og samarbeid. Når enkeltbehovene oppstår, strekker kommunen seg også i dag langt for å møte dette behovet. Alternativt har det blitt skaffet til veie tilbud om **Dagplass** i institusjon for den pårørende dersom behovet og ønsket for å trygge overgangen for pasienter fra hjem til sykehjem tilsier dette.

Kongsvinger kommune mener imidlertid at forslaget til endringer i forskriften/samboergaranti vil bli svært vanskelig for kommunene å håndtere, -både praktisk, faglig, etisk og økonomisk. Forslaget om en samboergaranti antas å være en garanti for de få, og vi stiller derfor spørsmål ved om kollektive løsninger er nødvendig og ønskelig.

Kommunen bemerker følgende:

- Det finnes lite evalueringer om effekten av en samboergaranti. I høringsnotatet vises det til at kommuner som i dag praktiserer denne garantien har få søknader. Det foreligger ingen samlet vurdering av disse kommunenes tilgang på sykehjemsplasser i forhold til behovet, utformingen av sykehjemmene, lokalisering og organisering. Departementet legger i høringsnotatet til grunn at det er så få som vil etterspørre samboergarantien at det ikke vil påvirke kommunens behov for bygningsmessig kapasitet. Kongsvinger kommune stiller spørsmål ved om dette er tilstrekkelig kartlagt til å trekke konklusjoner.
- Situasjonen i Kongsvinger kommune –i likhet med de fleste kommuner i Norge- er krevende i forhold til økonomi og administrasjon. Kommunen har i flere år hatt utfordringer knyttet til overliggerdøgn på sykehuset, dette skyldes delvis knapphet på korttids- og langtidsplasser på sykehjem. Kommunen har nylig igangsatt en kartlegging av brukere- og pasienters behov for tjenester, og samtidig en vurdering av omdisponering av eksisterende bolig- og bygningsmasse innen helse- og omsorgstilbudene. Dette for å se om det finnes mulighetsrom til å omgjøre enkelte omsorgsboliger til institusjonsplasser. Kommunen ser ikke for seg at det i nær fremtid kan legges opp til bygging av nye institusjoner. Det er også lite rom for å øke bemanningen ut over normal bemanning i eksisterende sykehjem.

- Gjennom mange år har kommunen etablert god eneromskvalitet. En samboergaranti vil medføre en situasjon der det nå skal etableres flere dobbeltrom – dette vil gi store konsekvenser i forhold til finansiering og arkitektonisk utforming. Kongsvinger kommune påpeker i sin nye *Strategi for Heldøgnsomsorg og Sykehjem 2020-2021* utfordringer knyttet til 4 eksisterende dobbeltrom i sykehjem: Disse ble etablert ved en av kommunens institusjoner ved nybygging i 1996, nettopp for å ivareta ektefeller/samboere som ønsket å bo sammen. Erfaringer viser imidlertid at dette er en praksis som i realiteten er lite gjennomførbar, blant annet fordi ektefeller der begge oppfyller kriterier for sykehjems plass kan være i behov av svært ulike tjenester, og dermed ikke bør/skal dele rom (eksempelvis demens-palliasjon). I realiteten benyttes derfor disse rommene i dag som *dobbeltrom*, en praksis som kommunen nå skal avvike.
- Forslaget om endringer i forskriften bryter med vedtatte nasjonale strategier om dreining av tjenestetilbudene mot en mer hjemmebasert omsorg. Kommunen bestreber å kunne gi trygge og gode tjenester i brukernes egne hjem, der mestringsperspektivet også tydeliggjøres. Mye ressurser brukes derfor til å utvikle og styrke alle faggrupper innen hjemmebasert omsorg; kommunen forsøker også å møte behovene ektefeller/samboere av pasienten/brukeren har. Ytterligere krav knyttet til institusjonsomsorg vil kunne gi utfordringer for styrking av hjemmebaserte tjenester, -særlig knyttet til personalressurser.
- Pårørende er en viktig ressurs for å legge til rette for en personsentrert helsetjeneste. Pårørendeveilederen styrker betydelig rettighetene pårørende har. En endring i forskriften og en samboergaranti, kan bidra til å presse pårørende som lenge har stått i omsorgsoppgaver til å flytte inn i institusjon med den pleietrengende. Høringsnotatet understreker at garantien skal være en frivillig ordning for partene. Erfaring fra egen og andre kommuner tilsier likevel at påvirkning fra andre pårørende (barn, øvrig familie) samt forventninger fra den pleietrengende er en tungtveiende faktor for å flytte sammen i institusjon. Den «friske» partens livsglede og mestringsfølelse kan bli oversett i overganger og tilrettelegginger for pasienten. Kommunen stiller spørsmål om hvorvidt det er vurdert samboerens behov for eget sosialt liv, aktiviteter, fritid etc., eller om det er antatt at dette behovet skal kunne møtes i regi av den enkelte institusjon.
- Sykehjemspasienten kan også ha et selvstendig behov eller ønske om at ektefelle/samboer ikke skal følge med inn i institusjon. Dette kan være vanskelig for den pleietrengende å ytre, siden vedkommende ofte står i et takknemlighets- eller avhengighetsforhold til partneren.

- Bidragsyter inn i institusjon (den «friske» ektefelle/samboer) kan under oppholdet plutselig stå i behov for spesialisert omsorg, -dersom rommet/avdelingen ikke kan møte et oppstått behov vil dette gi store utfordringer både faglig og etisk.
- Høringsnotatet beskriver følgende rundt vederlagsberegning ved samboerens opphold: *«En frisk person på samme rom krever lite utover kost. En person med bistandsbehov som kan dekkes med hjemmetjenester, vil få en dyrere tjeneste med et institusjonsopphold (...) Kommunen har anledning til å kreve inn egenandel for opphold i institusjon helt opp til selvkost.»* Kongsvinger kommune har en høy andel eldre (og kommende eldre) med et lavt inntektsnivå. Dersom samboer skal vederlagberegnes opp til selvkost, vil dette også økonomisk innskrenke dennes mulighet til å ivareta egne interesser og behov. Kommunen har ingen annen økonomisk mulighet enn å vederlagsberegne samboer i institusjon.
- Når sykehjemsbeboer dør og vurderingen fra kommunen om partners behov for helse- og omsorgstjenester tilsier et lavere tjenestenivå enn sykehjem (eventuelt ingen kommunale helse- og omsorgstjenester), kan det oppstå store utfordringer i forhold til framtidig bosted for den etterlatte: hus som har vært fraflyttet over en periode kan ha forfalt slik at det ikke lenger er i beboelig tilstand. Eventuelt kan hus eller leilighet ha blitt solgt – ofte av andre pårørende. Forskriftsendringen mangler tydeliggjøring av ektefelle/samboers ansvar for å beholde og ivareta egen bolig under opphold.

Oppsummerende er Kongsvinger kommune kritisk til endringsforslaget, og er bekymret for at samboergarantien kan utvikles til en form for innføring av frivillig omsorg i offentlige tjenester. Pårørendeperspektivet synes ikke ivaretatt hverken på det økonomiske eller det menneskelige plan, og kommunen vil minne om at pårørende skal få lov til å være pårørende.

I tillegg anser vi at de faglige, praktiske og økonomiske konsekvensene for kommunen kan medføre at vedtatt dreining av tjenestetilbudet mot mer hjemmebasert omsorg kan bli vanskeligere å møte. I de tilfellene der begge ektefeller fyller kriterier for plass i institusjon, strekker kommunen seg også i dag langt for å møte et ønske om dobbeltrom – dersom forsvarlighetskravet til tjenester til hver enkelt av pasientene kan dekkes gjennom felles rom i samme avdeling.